

САМОСТІЙНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТА ЙОГО ЯКІСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття характеризує суспільство, як інформаційне, в якому інформаційні технології пронизують всі сфери людської діяльності, зокрема освіти, як одну з її складових. У нинішніх умовах змінюються вимоги до підготовки студентів у вищих навчальних закладах (ВНЗ), ведеться пошук інноваційних технологій навчання, оскільки в умовах функціонування Болонської конвенції значна частина навчального матеріалу виноситься на самостійне опрацювання, активно впроваджуються.

Мобільність сучасного студента визначається через можливість обирати ним індивідуальну траєкторію навчання з використанням віддаленого доступу до навчальних матеріалів, використання off- і online консультування з викладачами в інформаційно-освітньому середовищі (ІОС). Сучасні освітні системи стають лише інтерактивними, доступними, але й більш відкритими, доступними для колективного використання всіма учасниками навчального процесу, значно підвищується роль самостійної роботи студентів. Чітко спланована і організована самостійна робота студентів дозволяє побудувати продуктивну взаємодію між усіма учасниками навчального процесу, забезпечити індивідуалізацію, регулярність консультування. Яким саме чином організується відповідна робота студентів, які технічні можливості та методичне забезпечення необхідні для здійснення цього процесу?

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемою організації самостійної роботи студентів опікувалися вчені: С. Архангельський, В. Безпалько, В. Буряк, Б. Єсіпов, М. Єрецький, В. Козаков, П. Підкасистий та ін.

Проблеми навчання з використанням засобів ІКТ розглядалися вченими: Ю. Барановським, Я. Ваграменко, С. Григорєвим, Р. Гуревичем, М. Жалдаком, С. Ждановим, І. Захаровою, М. ЛапчикомЮ, Н. Пак, Є. Полат, І. Роберт та ін.

Проблеми розробки, вивчення структури та використання ІОС стали предметом наукових досліджень А. Абросімова, М. Башмакова, І. Богданової, І. Захарової, Ю. Жука, М. Козяра, А. Кузнєцова, Є. Полат, І. Роберт, В. Солдаткіна та ін.

Мета статті полягає у висвітленні шляхів організації здійснення самостійної роботи студентів в умовах функціонування ІОС та його складових для якісної професійної підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Головною метою ефективною і результативною самостійної роботи є стимулювання професійного інтересу студентів через зміст, форми, способи самостійної діяльності, безпосередньо, забезпечуючи їх професійно-орієнтованою інформацією.

Самостійна навчальна робота — різноманітні види індивідуальної та колективної навчальної діяльності студентів, яка здійснюється ними на навчальних заняттях або вдома за завданнями викладача, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі [1, с. 297].

Самостійну роботу студентів можна класифікувати:

- самостійна робота студентів, що виконується поза аудиторією, це творча робота з обов'язковим взаємозв'язком «викладач-студент»;
- самостійна робота, що виконується в аудиторних умовах як форма індивідуальних і групових занять.

З цією метою важливим є створення належної інформаційно-методичної бази, яка має включати як традиційні засоби, так і засоби ІКТ, що надають нові можливості для здійснення та контролю самостійної роботи студентів.

Необхідно зазначити, що конструктивний діалог між учасниками навчального процесу можливий в межах здійснення електронного навчання за умови дотримання деяких умов організації діалогової взаємодії, серед яких можна виділити:

- наявність у викладачів професійних і особистих якостей, що сприяють успішній мережевій взаємодії в процесі електронного навчання;
- ефективне поєднання різних форм комунікації за допомогою різних каналів спілкування;
- створення інтерактивного режиму навчання за допомогою використання соціальних сервісів Веб 2.0.

Як засоби інформаційного забезпечення викладання дисциплін, що забезпечує кафедра інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського використовуються такі технології:

- електронна бібліотека університету;
- інформаційне освітнє середовище;
- портал студентів і викладачів кафедри, що забезпечує інформаційний обмін між викладачами і студентами;
- відеоконференції (Вебіари) як засіб інтерактивної взаємодії викладачів та студентів. Сервіси конференцв'язку дозволяють проводити заняття у віртуальних аудиторіях, створювати бібліотеки підкатів, проводити конференції в он-лайн режимі, захисти курсових і дипломних робіт та ін.;
- сайт викладача — електронний майданчик, на якому здійснюється прямиий контакт (в режимі он-лайн) зі студентами під час вивчення дисципліни;
- організація тематичної підбірки широкого спектру документів різного типу, змісту, посилань та інших Веб-елементів відповідно до навчальної мети;
- здійснення міжпредметних та внутрішньо предметних зв'язків за допомогою роботи з електронними навчально-методичними комплексами.

Використання порталних технологій розкриває широке поле для впровадження нових методів навчання та забезпечує організаційно-педагогічні умови для здійснення самостійної роботи студентів за допомогою E-learning. В порталних технологіях використовується готова система авторизації студентів і викладачів, проста навігація, повнотекстовий пошук. З інформаційної точки зору в неї закладені і реалізуються такі ідеї:

- сайт викладача — це електронний майданчик, на якому здійснюється прямиий контакт (в режимі on-line, або off-line) зі студентами в процесі вивчення дисципліни;
- організація тематичної підбірки широкого спектру документів різного типу, змісту, посилань та інших Веб-елементів під навчальні цілі;
- пошук документів за ключовими словами на всіх викладацьких сайтах — реалізація міжпредметних зв'язків.

Вбудовані в сайти викладачів сервіси Веб 2.0 забезпечують можливість повної відкритості і групової взаємодії.

З цією метою викладачами кафедри на веб-сторінці «Електронні навчально-методичні комплекси» розміщено всі навчальні матеріали з дисциплін, викладання яких забезпечує кафедра інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Електронний навчально-методичний комплекс (ЕНМК) — дидактична система, в якій з метою створення умов для педагогічної активності, інформаційної взаємодії між викладачами та студентами інтегруються прикладні програмні продукти, бази даних, а також інші дидактичні засоби і методичні матеріали, які забезпечують та підтримують навчальний процес [4, с. 55].

Сучасний ЕНМК — це мультимедійний інтерактивний комплекс, що містить відео, віртуальні лабораторні практикуми, модулі пошукових і експертних систем, які реалізуються через взаємодію «студент ↔ педагог ↔ навчальний матеріал».

Структура ЕНМК має включати певний перелік навчальних продуктів:

- методичні матеріали: анотація, навчальна програма, робоча програма;
- навчальні матеріали: лекції, лабораторні роботи, словник термінів;
- контроль знань: критерії оцінювання, завдання для самостійної підготовки, тести, запитання на залік, екзамен;
- література: основна, додаткова, Інтернет - посилання;
- творчі завдання студентів.

Рис. 1. Веб-сторінка ЕНМК з дисципліни «Методика застосування комп'ютерної техніки для викладання загальноосвітніх дисциплін»

В процесі підготовки та використання в навчальному процесі ЕНМК необхідно керуватися модульним підходом, за допомогою якого можливе успішне розв'язання низки освітніх задач:

- формування суб'єктивної позиції студента;
- реалізація освітньої мети в процесі співпраці викладача зі студентами;
- генерування в студентів продуктивного мислення під час занять;
- використання в процесі підготовки навчальних продуктів організаційно-діяльнісних методів, що сприятимуть розвитку їхніх здібностей, котрі відповідатимуть їхній майбутній професійній діяльності;
- орієнтація студентів на самостійну оцінку одержаного результату навчання.

Важливим аспектом є питання оцінки якості результатів навчання. Основна частина інструментів оцінки рівня засвоєння навчальної інформації нині є закритою формою, в якій діяльність студентів, зводиться до вибору відповіді із запропонованих.

Побудова інструментів відкритого типу, коли студенти можуть проявити свою творчість, індивідуальність з науковою і науково-методичною проблемою, але й нині не розв'язаною й потребує розв'язання проблеми «штучного інтелекту».

Використання ЕНМК у навчальному процесі ВНЗ надає можливість здійснювати пізнавальну діяльність студентів у відкритій формі, студенти мають можливість самостійно обирати теми, час і порядок вивчення навчального матеріалу, використовувати комп'ютерні анімації, моделювати процеси, здійснювати демонстрації, самостійно виконувати лабораторні та практичні роботи; набувати вмінь та навичок роботи з навчальним матеріалом, а також умінь працювати з інформацією (здійснювати пошук, систематизувати, порівнювати, робити висновки).

Проте використання ЕНМК у навчальному процесі має низку недоліків:

- відсутність бажання в студентів вивчати та контролювати матеріал аудиторних лекцій, що вже частково є в ЕНМК;
- вивчення електронних матеріалів дуже часто відштовхує студентів від роботи з традиційними підручниками, посібниками, науковою літературою;
- швидка втомлюваність студентів під час деяких робіт, що пов'язані з ЕНМК.

Навчання традиційно здійснюється в складі мікрогруп або в індивідуальному режимі і супроводжується вільним доступом до актуальної інформації з можливістю обговорювати власні ідеї і розробки.

В цьому процесі важливу роль відіграє використання таких організаційно-консультаційних компонентів:

- інформація для студентів;
- документи-інструкції, які розміщені для загального доступу;
- консультаційні форуми e-mail-консультавання;
- календарний план з вивчення дисципліни;
- опитування-моніторинг (facebook).
- Виділимо змістово-творчий компонент:
- бібліотека змістових матеріалів з дисципліни, для загального доступу;
- рубрика «Корисні посилання» — колекція посилань на Інтернет-ресурси з різних категорій;
- бібліотека студентських робіт і звітів;
- колективне обговорення з проблематики дисциплін;
- Wiki-проекти (або Веб-квести, Блог-квести);
- опитування з проблематики дисципліни;
- інші Веб-елементи для проектної роботи.

Висновок. Аналіз здійснення самостійної роботи студентів на основі використання ІОС дозволяє зробити висновок, що використання e-learning забезпечує реалізацію ефективних методів і форм навчання у процесі самостійної роботи студентів, які сприяють якісній професійній підготовці фахівців у ВНЗ.

Література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко — К.: Либідь, 1997. — 376с.
2. Гуревич Р. С. Навчально-методичний комплекс на основі інформаційних телекомунікаційних технологій / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. В. Жиліна // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: науково-методичний журнал. — 2004. — Вип. 3-4. — С.195-206.
3. Захарова И. Г. Электронные учебно-методические комплексы — опыт создания и применения / И. Г. Захарова // Образование и наука, 2001, № 5. — С.64-75.
4. Кадемыя М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: термінологічний словник / М.Ю. Кадемія — Львів : Вид-во «СПОЛОМ», 2009. 260 с.

Розглянуто шляхи організації здійснення самостійної роботи студентів в умовах функціонування інформаційного освітнього середовища та його складових, що забезпечує якісну професійну підготовку майбутніх фахівців.

Ключові слова: інформаційне освітнє середовище, електронний навчально-методичний комплекс, навчальний процес, електронне навчання, самостійна робота.

Рассмотрены пути организации осуществления самостоятельной работы студентов в условиях функционирования информационной образовательной среды и его составляющих, обеспечивает качественную профессиональную подготовку будущих специалистов.

Ключевые слова: информационное образовательная среда, электронный учебно-методический комплекс, учебный процесс, электронное обучение, самостоятельная работа.

The ways of realization of self-study students in the functioning of the information educational environment and its components, providing high-quality training of future specialists.